

Zpráva z výzkumu

„Chování dospívajících s epilepsií na internetu 2018“

Autoři zprávy:

Lenka Dědková
Hana Macháčková
Renata Hlavová
Marie Bedrošová
Ondřej Horák
Pavλίna Danhofer

Citace: Dědková, L., Macháčková, H., Hlavová, R., Bedrošová, M., Horák, O., & Danhofer, P. (2019). Chování dospívajících s epilepsií na internetu 2018 [zpráva z výzkumu]. Brno: Masarykova univerzita.

Tým projektu:

**Interdisciplinary Research Team on
Internet and Society, Fakulta sociálních
studií MU Brno**

Mgr. Lenka Dědková, Ph.D.
doc. Mgr. et Mgr. Hana Macháčková, Ph.D.
prof. PhDr. David Šmahel, Ph.D.

**Klinika dětské neurologie LF MU a FN
Brno**

MUDr. Ondřej Horák
Mgr. Nela Nováková
MUDr. Dominika Mišovicová
MUDr. Pavλίna Danhofer, Ph.D.

Obsah

Úvod	3
Klíčová zjištění	3
Metodologie (jak jsme postupovali)	4
Než začnete číst	5
Informace o nemoci a jejich hodnocení	6
Sdílení informací o zdravotním stavu	6
Zdroje pro hledání informací o epilepsii	6
Schopnosti najít a poznat kvalitní informace o zdraví na internetu	8
Používání internetu: Porovnání s běžnou populací	9
Používání internetu	9
Digitální dovednosti	10
Preference online prostředí nad offline	11
Problematické a rizikové zkušenosti online	11
<i>Online agrese</i>	11
<i>Interakce s neznámými lidmi na internetu</i>	11
<i>Sexuálně explicitní zprávy</i>	12
<i>Stránky s problematickým obsahem</i>	12
<i>Pocit bezpečí na internetu</i>	13
Shrnutí	14

Úvod

Tato zpráva shrnuje základní zjištění projektu Chování adolescentů s epilepsií na internetu, na kterém spolupracovala Klinika dětské neurologie Lékařské fakulty Masarykovy univerzity a Fakultní nemocnice Brno a Interdisciplinary Research Team on Internet and Society (irtis.muni.cz) z Fakulty sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně.

Náš projekt se zaměřoval na to, co dospívající s epilepsií na internetu dělají a s jakými zkušenostmi a obsahy se tam setkávají. Zaměřili jsme se například na to, jak využívají internet pro hledání informací o své nemoci a jak internetovým zdrojům věří v porovnání s „offline“ zdroji jako jsou lékaři nebo rodiče.

Dále nás zajímalo, zda se dospívající s epilepsií chovají na internetu jinak než obecná populace českých dětí. Epilepsie se totiž dotýká mnoha oblastí života pacientů a může ovlivňovat jejich každodenní fungování a chování i v době, kdy se aktivně neprojevuje. Zajímalo nás proto, zda se tento vliv projeví i v oblasti chování dospívajících na internetu. V rámečku níže uvádíme klíčová zjištění projektu, další kapitoly se pak věnují tomu, jakým způsobem jsme postupovali při získání dat (metodologii) a představují detailnější výsledky projektu.

KLÍČOVÁ ZJIŠTĚNÍ

- ⇒ Naprostá většina dospívajících s epilepsií na internetu nesdílí informace o svém zdravotním stavu.
- ⇒ Při hledání informací o zdraví dospívající s epilepsií preferují odborné zdroje (lékaře, oficiální stránky zdravotních zařízení) a rodiče. Stejným zdrojům také nejvíce důvěřují.
- ⇒ V obecných vzorcích používání internetu se dospívající s epilepsií od běžné populace neliší.
- ⇒ To platí i pro potenciálně problematické či rizikové zkušenosti, které zažívají dospívající s epilepsií stejně často jako běžná populace.
- ⇒ Neliší se ani ve svých digitálních dovednostech – dospívající s epilepsií jsou při práci s internetem stejně dovední jako běžná populace.
- ⇒ Přesto se dospívající s epilepsií na internetu cítí méně často bezpečně, častěji vyhledávají při potížích na internetu pomoc rodičů a méně si věří v tom, že sami problematickou situaci zvládnou vyřešit.

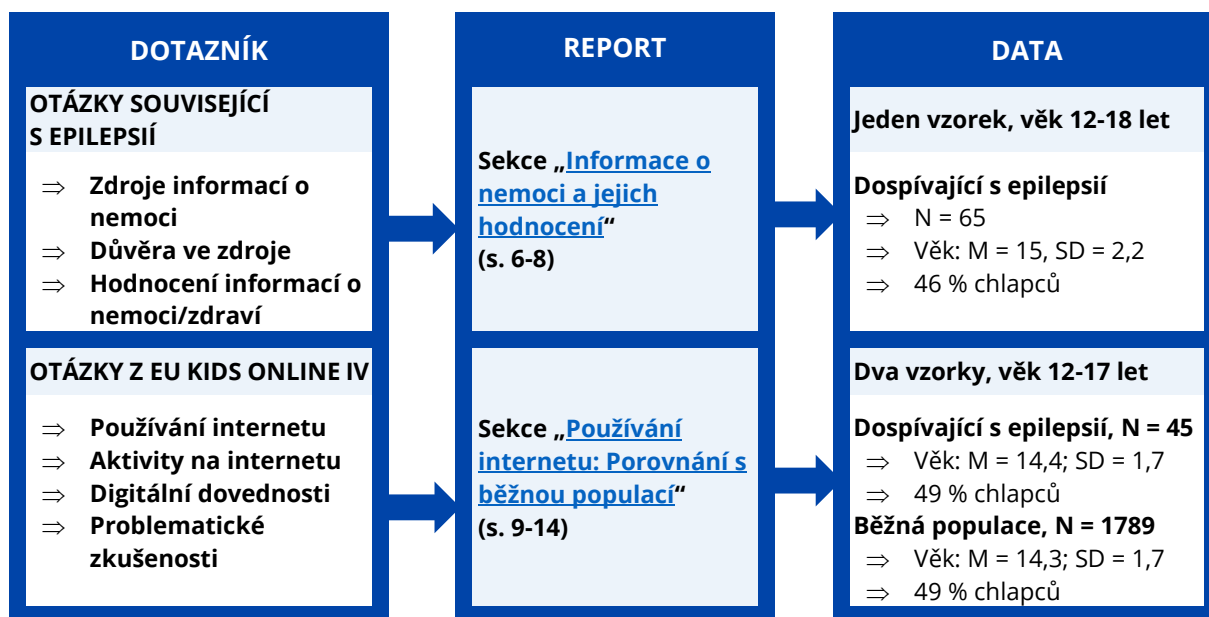
Metodologie (jak jsme postupovali)

V rámci projektu jsme prostřednictvím dotazníkového šetření sesbírali data o online zkušenostech a aktivitách od dospívajících s epilepsií bez přidruženého mentálního deficitu s negativním nálezem na magnetické rezonanci mozku.

Pro náš výzkum jsme se zaměřili na **dospívající s epilepsií z Jihomoravského kraje**, kteří splňovali následující kritéria: **věk 12-18 let, diagnóza: epilepsie nebo epileptický syndrom** (MKN G40.0-G40.9) bez přidruženého mentálního deficitu a bez prokázané epileptogenní léze na magnetické rezonanci mozku, dispenzarizace na Klinice dětské neurologie LF MU a FN Brno. Takových dospívajících je v Jihomoravském kraji 248. K výzkumu jsme je zvali prostřednictvím oslovení rodičů, a to telefonicky a dopisem. Účast na sběru byla podmíněna souhlasem zákonného zástupce i pacienta samotného. Sběr probíhal v období mezi březnem a květnem 2018. Dotazník dospívající vyplňovali online a za jeho vyplnění získali volnou vstupenku do kina. Tímto účelovým výběrem jsme získali **celkem 65 respondentů ve věku 12-18 let** (průměrný věk 15 let, odchylka 2,2, 46 % chlapců). Většina z nich (64%) měla diagnostikovanou nespecifickou epilepsii, 19% benigní epilepsii s centrotemporálními hroty (BERS), 9% idiopatickou generalizovanou epilepsii (IGE). Další typy epilepsie byly zastoupeny malým množstvím dospívajících. Šedesát procent respondentů v době vyplňování dotazníku užívalo léky na epilepsii, 34 % antiepileptika v době vyplňování dotazníku neužívalo, ale v minulosti ano, 6 % (tj. 4 respondenti) neužívalo tyto léky nikdy. Naprostá většina respondentů byla kompenzovaná a epileptický záchvat v posledním půlroce neprodělala.

Dotazník obsahoval dvě hlavní části. Jedna část byla věnována **otázkám specifickým pro dospívající s epilepsií**, např. kde hledají informace o své nemoci a jak jednotlivým zdrojům informací věří. Výsledky z této části najdete v tomto reportu v sekci [Informace o nemoci a jejich hodnocení](#).

Další část pak obsahovala otázky použité v projektu EU Kids Online IV, který se zaměřoval na používání internetu dětí a dospívajících v České republice. Výsledky dospívajících s epilepsií z této části dotazníku **srovnáváme se zjištěními od reprezentativního vzorku obecné populace českých dospívajících**. Sběr dat pro projekt EU Kids Online IV probíhal od října 2017 do února 2018 s využitím stratifikovaného proporčního klastrového výběru na základních a středních školách po celé České republice (detaily o tomto sběru najdete v sekci Metodologie ve výzkumné zprávě „České děti a dospívající na internetu: Zpráva z výzkumu na základních a středních školách. Projekt EU Kids Online IV – Česká republika“ zde: <https://irtis.muni.cz/euko>). **Pro tato srovnání byla z obou projektů využita data od dospívajících ve věku 12-17 let. V projektu EU Kids Online IV šlo o 1789 dospívajících** (věkový průměr 14,4, odchylka 1,7; 48,8 % chlapců), **ve vzorku dospívajících s epilepsií o 53 respondentů** (věkový průměr 14,3, odchylka 1,7; 49,1 % chlapců). Výsledky z této části najdete v sekci [Používání internetu: Porovnání s běžnou populací](#).

NEŽ ZAČNETE ČÍST

Než začnete výsledky číst, chceme upozornit na dva aspekty našich studií, na které je při interpretaci zjištění potřeba brát ohled:

- ⇒ **Metodologie sběrů v obou studiích není shodná.** Přestože se nám podařilo dosáhnout stejných demografických charakteristik v obou vzorcích (věk, poměr chlapců a dívek), ve vzorku dospívajících s epilepsií je patrná vyšší míra selekce – zaměřovali jsme se pouze na pacienty vedené pod Klinikou dětské neurologie LF MU a FN Brno a pozvánka k výzkumu byla častěji odmítána. V našich datech se tato selekce projevuje například tím, že dospívající s epilepsií uváděli o něco vyšší socioekonomický status (SES) rodiny než běžná populace. Rodiny s vyšším SES se nicméně mohou lišit i v dalších ohledech, mohou klást vyšší důraz na vzdělání svých dětí a více se o své děti zajímat. Pokud se u některých zjištění domníváme, že právě různost vzorků může za zjištěním stát, upozorňujeme na to.
- ⇒ **Vzorek dospívajících s epilepsií je poměrně malý.** Velikost vzorku přitom omezuje naše možnosti zachytit statisticky významné rozdíly mezi dospívajícími s epilepsií a běžnou populací. Proto se někdy stane, že rozdíly, které vám z grafu nebo textu mohou připadat jako velké, komentujeme jako statisticky nevýznamné a zjištění interpretujeme tak, že rozdíly jsme v našich datech nenalezli.

Informace o nemoci a jejich hodnocení

Internet je dnes populárním prostředkem pro vyhledávání a sdílení různých informací. Nás zajímalo, jak jej dospívající s epilepsií využívají v souvislosti se svou nemocí. Celkově se ukázalo, že citlivé zdravotní informace dospívající na internetu nesdílejí, věří svým schopnostem poznat kvalitní informace o zdraví od těch nekvalitních, což se ukazuje a i v preferenci zdrojů informací. Dospívající pro informace o epilepsii preferují odborné zdroje nebo rodiče a těmto zdrojům také nejvíce důvěřují.

DATA

V této části popisujeme odpovědi dospívajících s epilepsií na otázky týkající se jejich nemoci.

Využíváme zde data od všech respondentů s epilepsií, tzn. od všech 65 dospívajících ve věkovém rozmezí 12-18 let.

Sdílení informací o zdravotním stavu

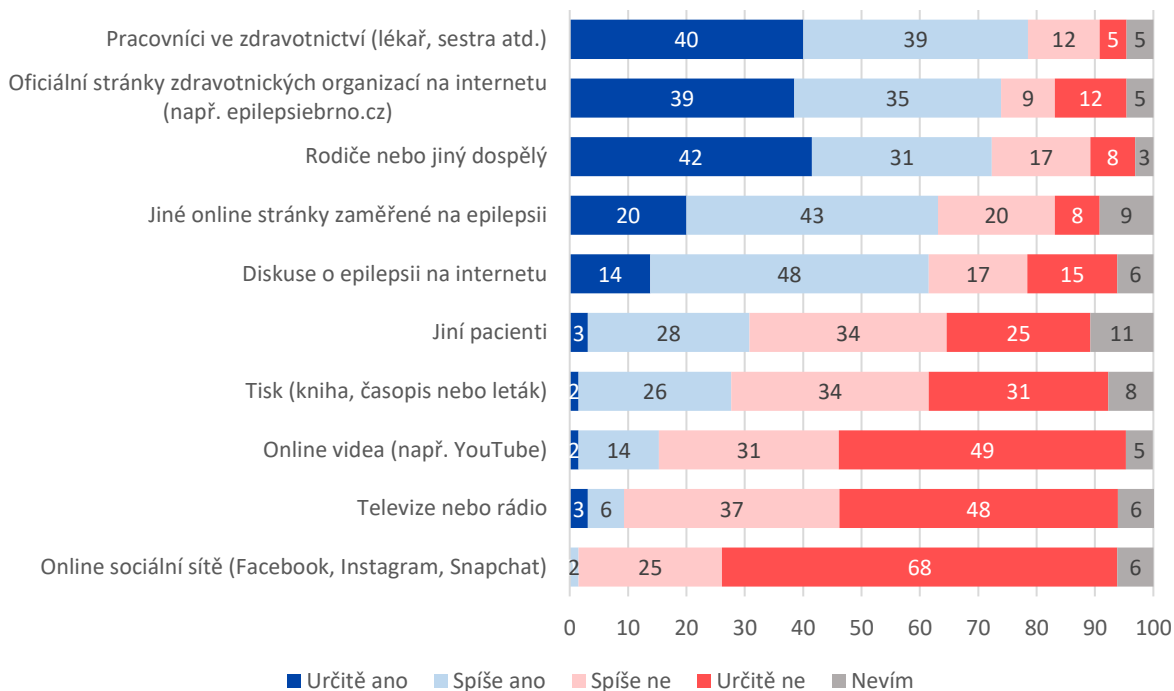
Sdílení informací o vlastním zdraví na internetu, které pro citlivost těchto údajů představuje potenciálně problematickou praxi, není mezi dospívajícími s epilepsií populární. Právě naopak, více než 90 % dospívajících na internetu konkrétní informace o svém zdravotním stavu vůbec nikdy nezveřejňuje a nesdílí ani svoje osobní zkušenosti s epilepsií. Nenašli jsme zde žádné rozdíly podle věku ani pohlaví dospívajících.

O něco více dospívajících se na internetu baví o svém zdraví obecně - i zde je to ale menšina z nich. Necelá třetina to dělá občas, zbylých 72% pak nikdy. Častěji o svém zdraví mluví na internetu dívky než chlapci (občas o něm mluví 39 % dívek a 14 % chlapců) a starší dospívající (ve skupině 12-14letých to občas dělá 14 %, zatímco ve skupině 15-18letých už 39 %).

Zdroje pro hledání informací o epilepsii

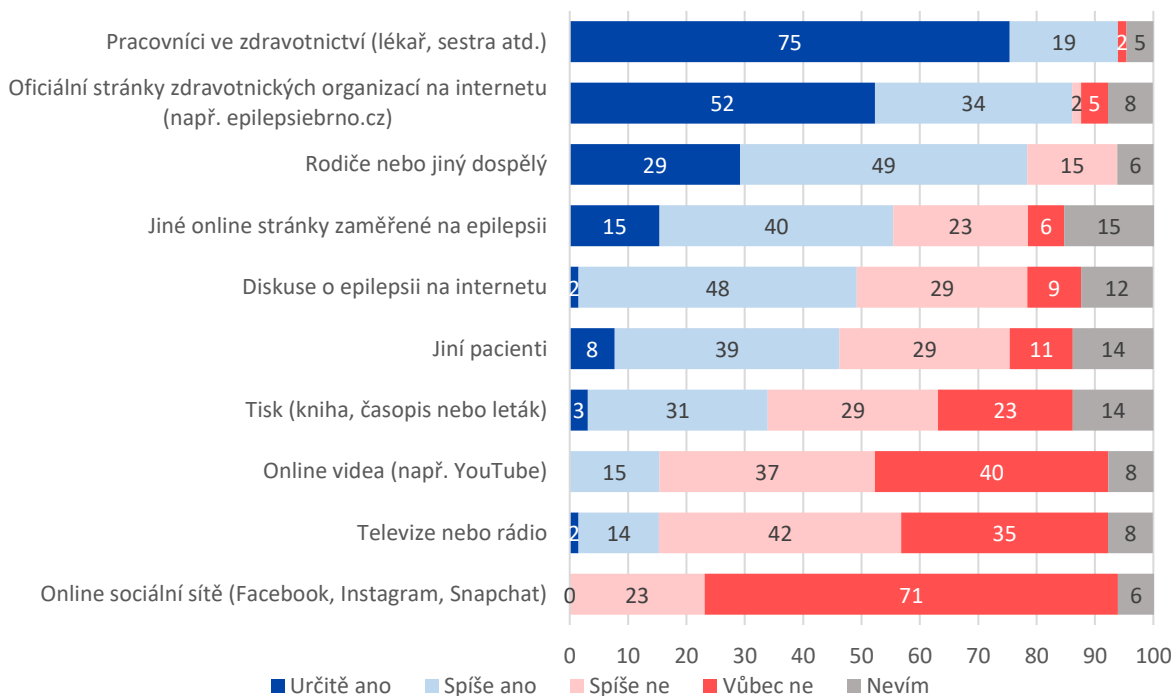
Protože se celý náš projekt týkal především aktivit na internetu, zaměřili jsme se podrobněji na zdravotní informace v tomto prostředí. Při vyhledávání zdravotních informací na internetu je možné narazit na velkou šíři informací – od těch odborných a kvalitních až po ty laické a místy zavádějící či přímo lživé. Proto jsme se ptali na to, kde dospívající s epilepsií hledají informace o své nemoci a jak jednotlivým zdrojům informací věří. Výsledky shrnují následující grafy. V nich je patrné, že kdyby dospívající hledali informace související s epilepsií, obraceli by se dominantně na odborné zdroje (viz Graf 1) – ať už na samotné pracovníky ve zdravotnictví, oficiální stránky zdravotnických organizací, či jiné online stránky zaměřené na epilepsii. Odborné online zdroje převažují nad odbornými zdroji z tradičnějších médií – knihy nebo rádio jsou preferovány málo, stejně jako sociální sítě nebo online zdroje, které nejsou přímo zaměřeny na epilepsii. Vysoko v preferencích skórují také rodiče a další dospělé osoby. Jak ukazuje Graf 2, míra důvěry v jednotlivé zdroje odpovídá těmto preferencím. Odborníci ve zdravotnictví jsou pro dospívající zdaleka nejdůvěryhodnějším zdrojem informací o jejich nemoci, vysokou míru důvěry vkládají naši respondenti i v oficiální stránky zdravotnických zařízení a výrazně věří také svým rodičům. Tato data tedy ukazují, že dospívající s epilepsií nehledají informace na místech, která by mohla v rodičích či lékařích budovat obavy (např. sociální sítě) a sami takovým zdrojům nedůvěřují.

Kdybys hledal/a informace související s epilepsií, na koho nebo kam by ses obrátil/a?

Graf 1. Na koho či kam by se dospívající obraceli při hledání informací o epilepsii (%).

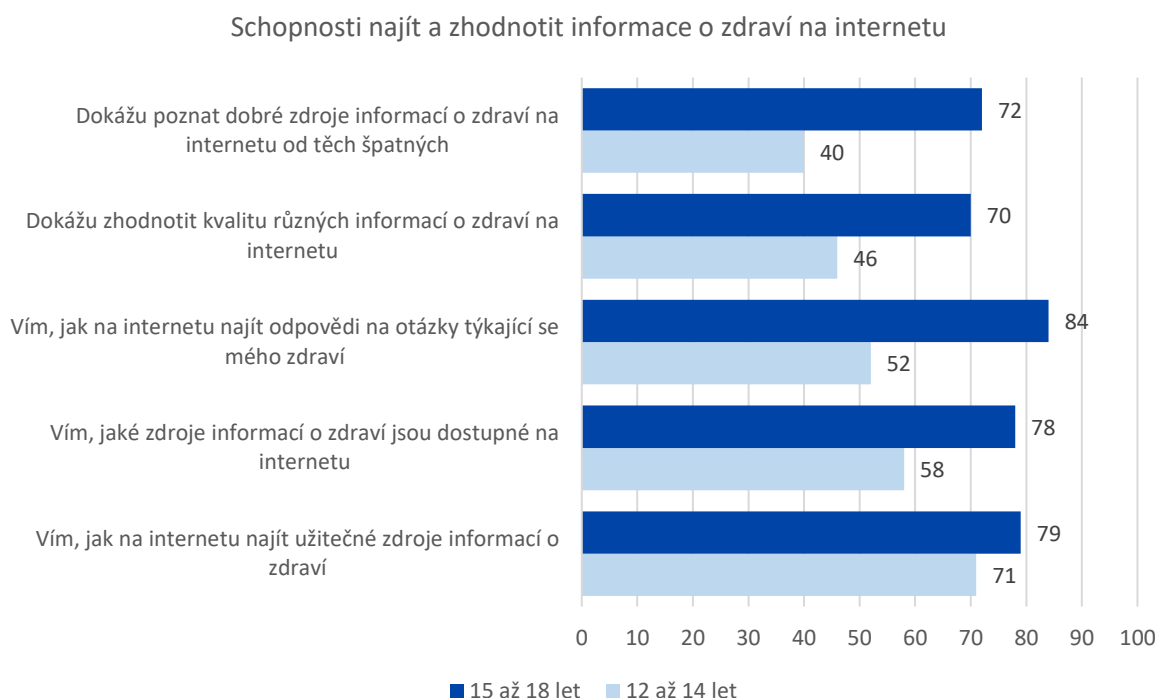
A nakolik informacím o epilepsii od těchto lidí nebo zdrojů věříš?

Graf 2. Míra důvěry ve vybrané zdroje informací o epilepsii (%).

Schopnosti najít a poznat kvalitní informace o zdraví na internetu

Dále nás zajímalo, jak dospívající hodnotí svoje schopnosti týkající se vyhledávání a hodnocení zdravotních informací online. Většina dospívajících ve své schopnosti hledání a hodnocení zdravotních informací online věří – nejvíce to platí pro schopnost vyhledat na internetu užitečné zdroje (75 % ze všech dotazovaných dospívajících uvádí, že ví, jak užitečné informace najít), nejméně – avšak i zde nadpoloviční většina (58 %) – věří své schopnosti poznat dobré informace o zdraví od těch špatných. Z grafu jsou také patrné rozdíly podle věku. Starší dospívající se v těchto ohledech cítí schopnější, což platí především pro schopnost najít, zhodnotit a rozpoznat kvalitní informace. Chlapci a dívky se v těchto schopnostech většinou neliší. Jediným statisticky významným rozdílem byla schopnost rozpoznat kvalitní informace (70% chlapců a 47% dívek).

Graf 3. Schopnosti najít a zhodnotit informace o zdraví na internetu. Procenta v grafu zahrnují dospívající, kteří uvedli, že dané výroky pro ně platí „spíše“ nebo „naprosto“.

Používání internetu: Porovnání s běžnou populací

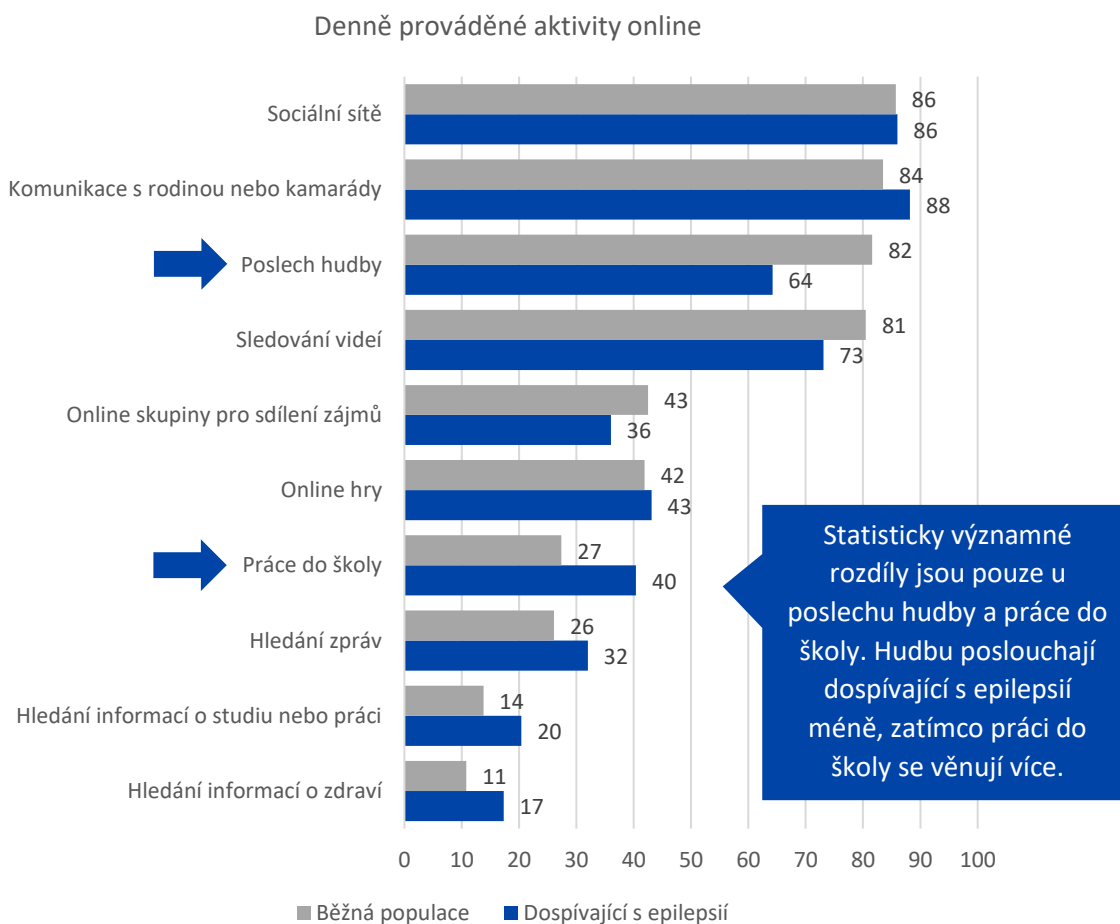
Celkově jsou si oba soubory respondentů ve svých aktivitách na internetu a online zkušenostech velmi podobné. Ve většině případů jsme mezi nimi nenalezli žádné rozdíly, nebo rozdíly, které byly pouze malé a ve výsledku neměnily celkový vzorec chování dospívajících.

DATA

V této části se zaměřujeme na porovnání dospívajících s epilepsií ve věku 12-17 let (N = 53) se vzorkem běžné populace dospívajících ve stejném věkovém rozpětí z projektu EU Kids Online IV (N = 1789).

Používání internetu

Obě skupiny respondentů používají internet stejně intenzivně a neliší se ani v používání zařízení, pomocí kterých se k internetu připojují. **Polovina dospívajících v obou skupinách tráví na internetu alespoň čtyři hodiny během běžného školního dne, o víkendech tento podíl stoupá na 60 % z nich.** Hodinu nebo méně je během všedních dnů na internetu necelá pětina a o víkendech necelých 15 %. **Více než 90 % dospívajících v obou skupinách se každý den připojí k internetu prostřednictvím mobilního telefonu,** polovina k tomu každý den použije počítač. Mnohem méně populární jsou pak tablety, které využívá každý den asi desetina z nich. Můžeme tedy shrnout, že používání internetu je pro dospívající v obou skupinách naprosto běžnou každodenní aktivitou.

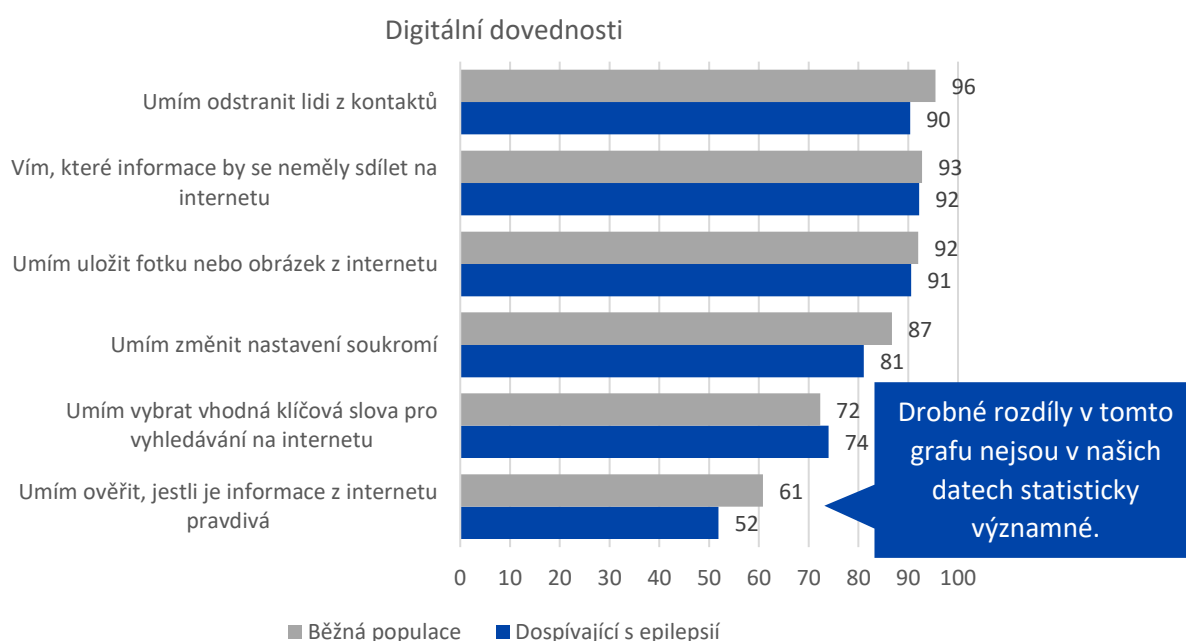

Graf 4. Aktivity na internetu, do kterých se děti a dospívající zapojili během posledního měsíce každý den (%).

Graf 4 ukazuje procenta dospívajících, kteří se zapojili do vybraných online aktivit každý den. Rozdíly mezi dospívajícími s epilepsií a běžnou populací jsou zanedbatelné. Obě skupiny dospívajících tak vykazují velmi podobný profil online aktivit: naprostá většina z nich (skoro devět desetin) každodenně navštěvuje sociální sítě a využívá internet ke komunikaci s přáteli či rodinou. Mezi každodenní aktivity patří pro většinu dospívajících také sledování online videí a poslech hudby. U poslechu hudby se objevuje jeden ze dvou statisticky významných rozdílů – dospívající s epilepsií k němu využívají internet méně než běžná populace (rozdíl 18 procentních bodů). V obou skupinách jsou na každodenním pořádku méně zastoupeny další aktivity, jakými jsou online hry a účast v zájmových skupinách (asi dvě pětiny dospívajících) a vyhledávání zpráv (necelá třetina). Používání internetu pro práci do školy představuje druhý významný rozdíl – dospívající s epilepsií uvádějí častěji, že každý den využívají internet pro práci do školy (40 % z nich), než běžná populace (27 %). Tento rozdíl je nicméně způsobený patrně výběrem vzorku v obou skupinách, kdy se sběru mezi dospívajícími s epilepsií zúčastnily rodiny s mírně vyšším socioekonomickým statusem, kde lze častější úroveň práce do školy předpokládat. Dílčí rozdíly ve vyhledávání informací o pracovních nebo studijních příležitostech či ve hledání informací o zdraví, které jsou v grafu patrné, nejsou statisticky významné.

Digitální dovednosti

Také jsme se zaměřili na to, co dospívající na internetu dokáží udělat (Graf 5). Ptali jsme se jich na soubor základních dovedností a znalostí ohledně používání počítačů, mobilních zařízení a jiných zařízení připojujících se na internet, které vedou k efektivnějšímu používání technologií. Zde nebyl mezi dospívajícími s epilepsií a běžnou populací žádný rozdíl. Naprostá většina umí odstranit lidi ze svých kontaktů, změnit si nastavení soukromí nebo uložit obrázky z internetu. Podobně si silně věří v tom, že vědí, jaké informace by na internetu neměli sdílet a v tom, že dokáží vybrat vhodná klíčová slova pro vyhledání potřebných informací. Nejobtížnější je pro dospívající ověřování důvěryhodnosti informací - i zde si ale více než polovina dospívajících věří. Drobné rozdíly v procentních bodech nejsou statisticky významné.

Graf 5. Online dovednosti dětí a dospívajících, kteří uvedli, že pro ně dovednosti naprosto platí nebo spíše platí (%).

Preference online prostředí nad offline

Dospívajících jsme se ptali i na to, zda se na internetu chovají jinak než v offline světě. Konkrétně jsme se zajímali o to, zda je pro ně na internetu jednodušší být sami sebou a zda na internetu mluví o soukromých nebo jiných věcech, o kterých nemluví s lidmi offline. Ani v těchto otázkách se dospívající s epilepsií od běžné populace neliší. Více než 90 % dospívajících na internetu nemluví o soukromých věcech nikdy nebo o nich mluví pouze občas. Čtyři pětiny dospívajících na internetu nesdílí ani jiná témata, o kterých by se nebavili s lidmi také offline. Jedna čtvrtina dospívajících ale připouští, že na internetu je pro ně často jednodušší být sami sebou. Ani zde se ale neliší dospívající s epilepsií od běžné populace.

Problematické a rizikové zkušenosti online

V projektu jsme se zaměřili i na negativní zkušenosti a problematické situace, které mohou dospívající na internetu zažít. **Nejprve jsme se zeptali, zda se dospívajícím na internetu někdy stalo něco, co je obtěžovalo nebo se u toho cítili nepříjemně.** Na tuto otázku kladně odpovědělo 44 % dospívajících s epilepsií a 42 % dospívajících s běžné populace – **dospívající s epilepsií se tak ve stejné míře jako běžná populace na internetu setkali s něčím obtěžujícím.**

Dále jsme se detailněji zaměřili na několik potenciálně problematických či rizikových oblastí, konkrétně na zkušenosti s online agresí, interakci s neznámými lidmi na internetu, zasílání a dostávání sexuálně explicitních zpráv a na problematické či škodlivé obsahy online. **V žádné oblasti se obě skupiny dospívajících významným způsobem neliší.**

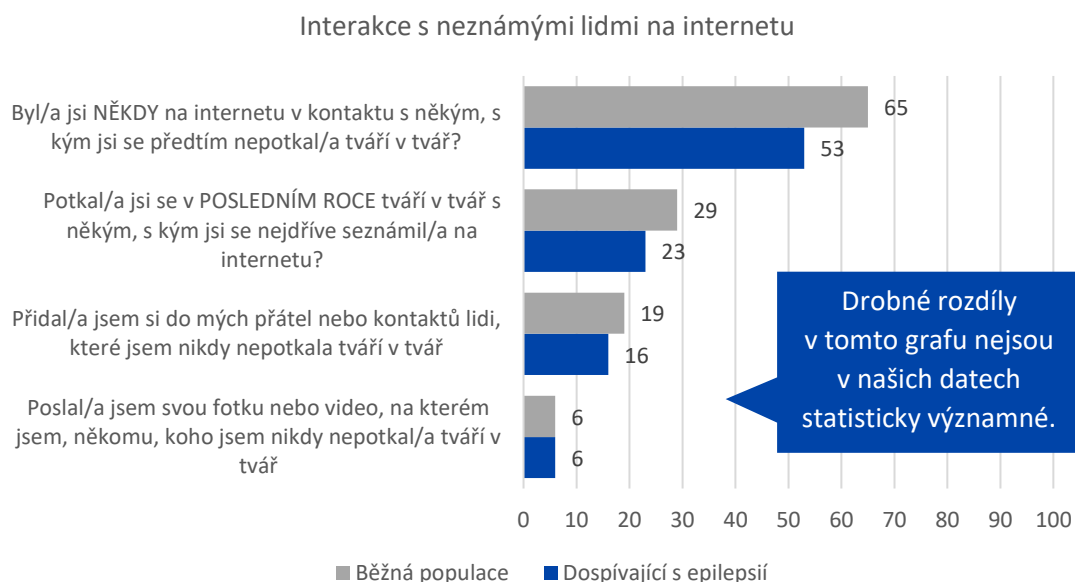
Online agrese

Často diskutovaným rizikem je možnost stát se obětí agresivních útoků prováděných prostřednictvím internetu a technologií. V dotazníku jsme popsali, jak taková agrese obecně může vypadat, konkrétně že *„někdy děti nebo dospívající někomu říkají nebo dělají hnusné nebo nepříjemné věci, které mu mají ublížit. To se může opakovat v průběhu několika dní anebo trvat delší dobu. Může to zahrnovat: dobírání si někoho způsobem, který se mu nelíbí; bití, kopání nebo strkání do někoho; ignorování někoho nebo záměrné vynechání někoho ze společných aktivit. A když se lidé chovají takto ošklivě nebo nepříjemně, může se to dít osobně (tváří v tvář), přes mobilní telefony (zprávy, hovory, videoklipy) nebo na internetu (emaily, online zprávy, sociální sítě, diskuze).“* Dospívajících jsme se ptali na to, jestli jim někdo něco podobného v posledním roce udělal prostřednictvím mobilního telefonu či na internetu, a jak často k tomu došlo (na škále: nikdy – nanejvýš párkrát – alespoň jednou měsíčně – alespoň jednou týdně – denně - téměř denně). Zkušenost s online agresí, která není pouze zřídka a ojedinělá, tj. dospívající ji zažili „alespoň jednou měsíčně“ nebo častěji, byla v obou souborech podobná. Mezi dospívajícími s epilepsií mělo takovou zkušenost 9%, v běžné populaci něco podobného zažilo 8% dospívajících.

Interakce s neznámými lidmi na internetu

Možnost seznamovat se a komunikovat s neznámými lidmi na internetu bývá často považovaná za značné riziko a bývá rodiči zakazována – ve velké míře ale neprávem. Naše data například ukazují, že i nejvíce obávaná setkání s neznámými lidmi z internetu dospívající v realitě hodnotí ve většině případů pozitivně (viz report projektu EU Kids Online IV). To, že se většina dospívajících s epilepsií

i dospívajících z běžné populace na internetu s neznámými lidmi baví (je to 53 % dospívajících s epilepsií a 65 % těch z běžné populace – rozdíly zde nejsou statisticky významné) a přibližně polovina z nich se s takovým člověkem setká i v realitě (je to 23 % z celkového vzorku dospívajících s epilepsií a 29 % ze vzorku z běžné populace) tak neinterpretujeme samo o sobě jako problematickou aktivitu. Za problematičtější praxi lze považovat posílání fotografií nebo videí neznámým lidem – do té se ale zapojuje velmi malé množství dospívajících – je to shodně 6 % z obou porovnávaných skupin.

Graf 6. Interakce s neznámými lidmi na internetu (%). U prvních dvou otázek jsou zobrazeny odpovědi „ano.“ U dalších dvou otázek (označených hvězdičkou) dospívající odpovídali na škále: nikdy – nanejvýš párkrát – alespoň jednou měsíčně – alespoň jednou týdně – denně – téměř denně. Procenta v grafu zahrnují dospívající, kteří zaškrtnli možnost „alespoň jednou měsíčně“ nebo častěji.

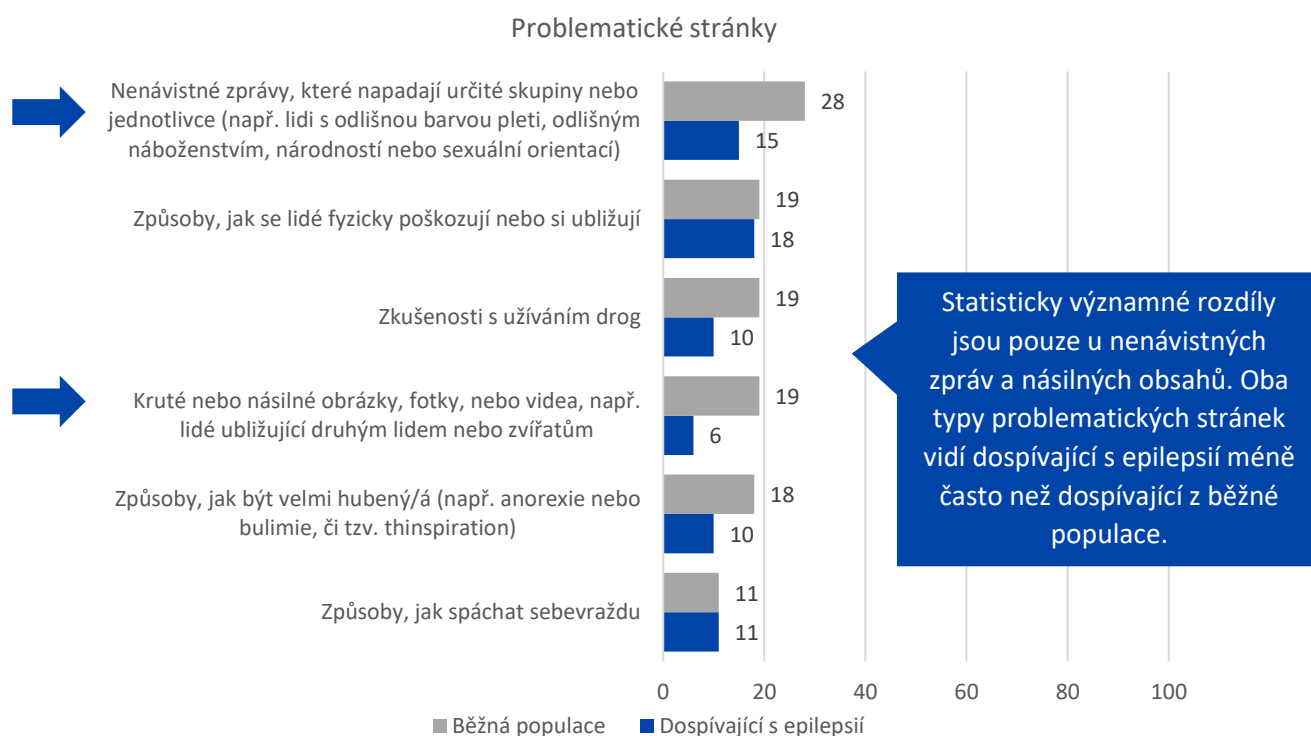
Sexuálně explicitní zprávy

Dospívajících jsme se ptali, jak často dostávají a sami posílají zprávy (ve formě slov, obrázků či videí) se sexuálním obsahem. Celkově dospívající častěji takové zprávy dostávají, než sami posílají, obě porovnávané skupiny se nicméně v četnosti těchto aktivit neliší. Zprávy se sexuálním obsahem dostává 29% dospívajících s epilepsií a 38% dospívajících z běžné populace (tento rozdíl není statisticky významný), posílá je pak 12% dospívajících s epilepsií a 11% běžných dospívajících (ani zde se nejedná o významný rozdíl).

Stránky s problematickým obsahem

Na internetu dospívající mohou narazit na stránky s problematickými či škodlivými obsahy, které mohou mít negativní dopad na to, jak se cítí nebo jak se chovají. Zařazujeme mezi ně například stránky s návody na extrémní hubnutí, stránky s násilnými obsahy nebo stránky popisující zkušenosti s drogami. V projektu jsme se ptali na zkušenosti se šesti takovými typy stránek, viz Graf 7. Zkušenosti obou skupin dospívajících byly opět podobné, ovšem našli jsme i dva větší statisticky významné rozdíly. První se týkal otázky na setkání s obsahem nebo diskuzemi s

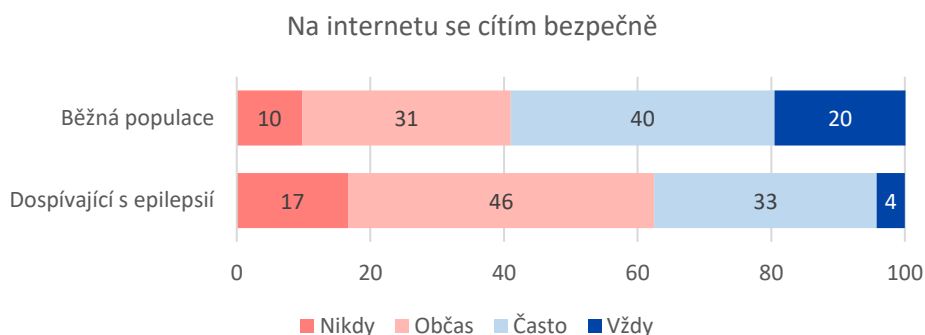
nenávistnými zprávami, které napadají určité skupiny nebo jednotlivce (např. lidí s odlišnou barvou pleti, odlišným náboženstvím, národností nebo sexuální orientací). Dospívající s epilepsií takové obsahy viděli méně často – alespoň jednou za měsíc se s takovými obsahy setkává jen 15 % z nich, zatímco u dospívajících z běžné populace je to skoro dvojnásobek – 28 %. Druhý rozdíl byl u stránek zobrazujících násilné obsahy ubližující lidem nebo zvířatům. Alespoň jednou za měsíc je vidělo necelých 8 % dospívajících s epilepsií, zatímco totéž platilo pro 19 % dospívajících z běžné populace.

Graf 7. Navštěvování stránek s problematickým obsahem. Dospívající odpovídali, jak často dané stránky viděli během posledního roku na škále: nikdy – nanejvýš párkrát – alespoň jednou měsíčně – alespoň jednou týdně – denně – téměř denně. Procenta v grafu zahrnují dospívající, kteří zaškrtnuli možnost „alespoň jednou měsíčně“ nebo častěji.

Pocit bezpečí na internetu

Přesto, že se celkově zkušenosti ani dovednosti dospívajících s epilepsií od běžné populace neliší (a v některých ohledech mají dospívající s epilepsií rizikových zkušeností dokonce méně), našli jsme statisticky významný rozdíl v posouzení toho, jak se na internetu cítí bezpečně. **Dospívající s epilepsií se na internetu cítí méně bezpečně než dospívající z běžné populace.** Zároveň si méně věří v tom, že vědí, co dělat v případě, když se na internetu někdo chová způsobem, který se jim nelíbí. Tento trend se odráží i v odpovědích na otázku jak často požádali svého rodiče nebo opatrovníka o radu v případě, kdy je na internetu něco obtěžovalo nebo znepokojilo a jak často jim rodiče v takových případech pomáhali. V obou případech dospívající s epilepsií odpovídají častěji, že se na rodiče obrací (dělá to polovina dospívajících s epilepsií a třetina u běžné populace) a že jim rodiče pomáhají (říkají to dvě třetiny dospívajících s epilepsií a dvě pětiny dospívajících v běžné populaci).

Graf 8. Vnímaný pocit bezpečnosti při používání internetu (%).

Tyto výsledky lze interpretovat tak, že chronické onemocnění, kterým epilepsie je, může vést ke zvýšené protektivě rodičů, rodiče se o své děti více bojí a více je hlídají. Dospívající s epilepsií tak mohou na stejné zkušenosti reagovat citlivěji než jejich vrstevníci. Zároveň díky tomu mohou být děti zvyklé se na rodiče obracet i s méně závažnými problémy a více o svých potížích mluvit.

SHRNUTÍ

Dospívající s epilepsií **v našem vzorku se ve svém používání internetu, v obsahu toho, co na něm dělají, toho, co dokáží, ani v problematických a rizikových aktivitách** od svých vrstevníků nijak významně neliší. Na základě zjištění tohoto projektu lze vyvodit, že **není důvod domnívat se, že je jejich onemocnění v používání internetu jakkoliv omezuje nebo znevýhodňuje.**

Dalším pozitivním závěrem je i to, jakým způsobem dospívající s epilepsií přistupují ke sdílení informací o svém zdravotním stavu. **Většina dospívajících své osobní zdravotní informace na internetu nezveřejňuje a při vyhledávání informací o epilepsii se obrací a důvěřují adekvátním zdrojům - odborníkům (ať už offline nebo online) a rodičům.**

Co se týká **schopností využívat online zdroje pro získávání kvalitních zdravotních informací (tedy schopností je vyhledat a posoudit jejich kvalitu), i zde jsou výsledky spíše povzbudivé.** Dospívající se v tomto ohledu hodnotí jako poměrně schopní – byť je jasné, že zde jde o subjektivní hodnocení samotných dospívajících a ne o objektivní test jejich schopností. I v něm lze ale identifikovat oblast, ve které si důvěřují méně – více pozornosti bychom tak při vzdělávání měli věnovat tomu, jak dospívajícím pomoci naučit se rozpoznávat kvalitní informace. Neměli bychom přitom zapomínat na mladší skupiny, kde je prostor pro zlepšení jejich dovedností výraznější.

